

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 530/2024-39

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) a sudcov Petra Molnára a Petra Straku v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej WEBBER LEGAL, s.r.o., Duchnovičovo námestie 1, Prešov, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/48/2023 z 26. septembra 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/48/2023 z 26. septembra 2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/48/2023 z 26. septembra 2023 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Sťažovateľke **priznáva** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **856,75 eur**, ktorú **je** Najvyšší súd Slovenskej republiky **povinný** zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 10. januára 2024 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľky, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím najvyššieho súdu o odmietnutí

dovolania sťažovateľky, ktoré navrhuje zrušiť a vrátiť vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľka si uplatňuje právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom a primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka bola žalovanou v konaní o zaplatenie 5 937,12 eur s príslušenstvom z dôvodu nesplatenia spotrebiteľského úveru, ktorý jej žalobca poskytol na základe úverovej zmluvy z 19. septembra 2018 (ďalej len „úverová zmluva“).

3. Sťažovateľka v priebehu konania namietala, že predpokladom zosplatenia úveru veriteľom je jeho konanie s odbornou starostlivosťou, a to s poukazom na § 11 ods. 2 v spojení s § 7 ods. 1 zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom k 19. septembru 2018 (ďalej len „zákon o spotrebiteľských úveroch“), podľa ktorého: *„Ak veriteľ nekonal s odbornou starostlivosťou podľa § 7 ods. 1, nie je oprávnený vyžadovať od spotrebiteľa jednorazové splatenie spotrebiteľského úveru. V prípade hrubého porušenia povinnosti podľa § 7 ods. 1 sa úver považuje za bezúročný a bez poplatkov. Za hrubé porušenie povinnosti podľa § 7 ods. 1 sa považuje posudzovanie schopnosti splácať úver veriteľom bez akýchkoľvek údajov o príjmoch, výdavkoch a rodinnom stave spotrebiteľa alebo bez prihliadnutia na údaje z príslušnej databázy alebo registra na účely posudzovania schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver. Za hrubé porušenie povinnosti podľa § 7 ods. 1 sa považuje aj porušenie ustanovení § 7 ods. 19 až 42.“*

4. Okresný súd Martin v poradí prvým rozsudkom zamietol žalobu s odôvodnením, že žalobca v konaní nepreukázal základnú podmienku dôvodnosti žaloby, a to samotné poskytnutie uvedeného úveru, resp. rozsah, v akom bol poskytnutý.

5. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Žiline kasačným uznesením rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, pretože pri hodnotení dôkazov neprihliadol na obsah úverovej zmluvy, ktorá bola sťažovateľkou podpísaná, s jej obsahom bola uzročená a ktorej hodnovernosť v konaní nenamietala.

6. V poradí druhým rozsudkom okresný súd uložil sťažovateľke povinnosť zaplatiť žalovanú sumu s príslušenstvom a žalobcovi priznal náhradu trov konania. Poukazujúc na žalobcom predložené listy (interný dokument o bonite, úverová správa z registra dlžníkov, výpis z bežného účtu sťažovateľky), súd konštatoval, že žalobca zisťoval údaje o jej príjmoch, výdavkoch a rodinnom stave a prihliadal na údaje z príslušnej databázy alebo registra. Súd takéto skúmanie schopnosti splácať poskytnutý úver považoval za dostatočné a konštatoval, že sťažovateľka neuviedla žiadne konkrétne dôvody, pre ktoré by malo byť toto skúmanie považované za neodborné.

7. Proti tomuto rozsudku podala sťažovateľka odvolanie, v ktorom namietala, že súd pri rozhodnutí vychádzal z podkladov, ktoré považovala za neprípustné novoty, a preto na nich nemalo byť prihliadané (podklady sa mali týkať spôsobu použitia poskytnutého úveru, pozn.). Krajský súd rozsudkom prvostupňové rozhodnutie potvrdil. V odôvodnení rozhodnutia zdôraznil, že spôsob použitia poskytnutého úveru (časť na úhradu záväzkov a časť prevedená bezhotovostne) vyplynul už z listín predložených žalobcom v konaní pred súdom prvej inštancie, a to najmä z predloženej úverovej zmluvy, ktorej uzavretie sťažovateľka nespochybnila. Súd prvej inštancie zároveň v dostatočnej miere venoval svoju pozornosť skúmaniu, či žalobca pri posudzovaní schopnosti

sťažovateľky splácať úver postupoval s odbornou starostlivosťou, a dospel k správnej závere, keď, vychádzajúc z predložených listín, považoval skúmanie bonity žalovanej za dostatočné.

8. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), v ktorom namietala porušenie svojho práva na spravodlivý proces kasačným uznesením krajského súdu, ktoré nevychádzalo z uplatnených prostriedkov procesnej obrany a útoku, ale z obsahu úverovej zmluvy, ktorý nik v konaní netvrdil. V odvolacom konaní krajský súd prihliadal na nezákonné novoty – tvrdenia a dôkazy žalobcu uplatnené až v odvolacom konaní a nezohľadnil dôkazné bremeno a bremeno tvrdenia ťažiace žalobcu vo vzťahu k poskytnutiu úveru. Ďalej sťažovateľka namietala svojvoľnosť a arbitrárnosť rozsudku krajského súdu, keď krajský súd v jej veci neaplikoval § 7 ods. 1 až 42 a § 11 ods. 2 zákona o spotrebiteľských úveroch. Vo vzťahu k povinnosti žalobcu ako veriteľa posúdiť schopnosť spotrebiteľa splácať úver sťažovateľka tvrdila, že žalobca neunesol dôkazné bremeno, pretože zákon o spotrebiteľských úveroch vyžaduje v prvom rade odpoveď na to, či výška poskytnutého spotrebiteľského úveru výrazne neprevyšuje súčet zostávajúcich výšok refinancovaných úverov, resp. či ide o spotrebiteľský úver, ktorého výška je určená vopred bez aktívnej účasti spotrebiteľa a na základe historických údajov o finančnej situácii spotrebiteľa (§ 7 ods. 24 zákona o spotrebiteľských úveroch). Odpoveď na túto otázku v napadnutom rozsudku krajského súdu absentuje.

9. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľky ako procesne neprípustné odmietol. K dovolacej námietke odňatia možnosti konať pred súdom v súvislosti s kasačným uznesením krajského súdu najvyšší súd uviedol, že na túto námietku nemohol prihliadnuť, pretože nesmeruje proti rozsudku krajského súdu, ktorý je napadnutý dovolaním, ale proti predchádzajúcemu právoplatnému uzneseniu, vo vzťahu ku ktorému dovolanie ani nie je prípustné. Námietku nepreskúmateľnosti hodnotenia splnenia povinnosti konať s odbornou starostlivosťou najvyšší súd nepovažoval za dôvodnú, zosumarizoval hodnotenie krajského súdu a konštatoval, že toto odôvodnenie spĺňa náležitosti vyplývajúce z § 393 ods. 2 v spojení s § 220 ods. 2 CSP. Námietku neaplikovania sťažovateľkou označených ustanovení (teda nesprávnosť právneho posúdenia veci) považoval dovolací súd za irelevantnú vo vzťahu k ňou uplatňovanému dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP (nesprávny procesný postup znemožňujúci uplatňovanie procesných práv v rozsahu porušenia práva na spravodlivý proces). Ani prípadné zistené nesprávne právne posúdenie totiž nezakladá vadu podľa § 420 písm. f) CSP, ale len podľa § 421 CSP, čo sťažovateľka dovolaním neuplatnila.

II.

Argumentácia sťažovateľky

10. Sťažovateľka považuje napadnuté uznesenie najvyššieho súdu za arbitrárne a svojvoľné. Tvrdí, že kasačné rozhodnutie krajského súdu malo podstatný vplyv na ďalší priebeh konania, avšak sťažovateľka nemala prostriedok nápravy vo forme dovolania alebo ústavnej sťažnosti s poukazom na judikatúru ústavného súdu odmietajúcu prieskum kasačných rozhodnutí. Závery krajského súdu obsiahnuté v kasačnom rozhodnutí boli základom pre druhý rozsudok okresného súdu v otázke kľúčovej pre posúdenie uplatneného nároku. Nesprávnosť právnych záverov uvedených v tomto kasačnom rozhodnutí sťažovateľka videla v tom, že vychádzal nie

z uplatnených skutkových tvrdení v konaní na súde prvej inštancie, ale z tvrdení uvedených v odvolaní proti prvému rozsudku okresného súdu (teda neprípustnej novoty) a z prílohy žaloby (obsahu úverovej zmluvy). V ďalšom konaní okresný súd pri vydávaní druhého rozsudku z jeho záverov vychádzal. Posúdenie kľúčovej otázky teda sťažovateľka nemala v priebehu konania ako procesne atakovať a najvyšší súd jej námietku odignoroval.

11. Sťažovateľka ďalej namieta aj svojvôľu najvyššieho súdu pri vysporiadaní sa s druhou dovolacou námietkou neaplikovania označených ustanovení zákona o spotrebiteľských úveroch. Sťažovateľka sa nestotožňuje s tvrdením najvyššieho súdu, že by uvedená vada mohla byť predmetom dovolacieho prieskumu len v prípade dovolacieho dôvodu podľa § 421 CSP. Z odôvodnenia rozsudku krajského súdu sa nedá dozvedieť, ako uniesol žalobca bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno vo vzťahu k naplneniu predpokladov podľa § 7 zákona o spotrebiteľských úveroch. Podľa sťažovateľky existuje extrémny nesúlad medzi právnymi závermi krajského súdu a jeho skutkovými zisteniami, resp. právne závery zo skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii nevyplývajú, pretože z vykonaného dokazovania nie je možné prísť k záveru, že veriteľ konal s odbornou starostlivosťou s poukazom na § 7 ods. 1 až 42 zákona o spotrebiteľských úveroch. Navyše odvolací súd nevysvetľuje, ako posúdil refinančný úver v zmysle § 7 ods. 24 zákona o spotrebiteľských úveroch. Odpoveď na túto otázku má za následok aplikáciu rôznych právnych noriem, je preto v konaní podstatná a rozhodnutie odvolacieho súdu je z dôvodu absencie odôvodnenia v tejto otázke nepreskúmateľné. Nadväzujúce závery dovolacieho súdu v napadnutom uznesení (najmä v bode 16) porušujú základné práva sťažovateľky, keďže dovolací súd dospel k záveru, že odôvodnenie rozsudku krajského súdu spĺňa zákonné náležitosti.

III. Vyjadrenie najvyššieho súdu

12. Najvyšší súd v doručenom vyjadrení poukázal na to, že:

- na dovoláciu námietku sťažovateľky týkajúcu sa uznesenia, ktorým odvolací súd zrušil skorší prvostupňový rozsudok, nemohol prihliadnuť, pretože nesmeruje proti rozsudku krajského súdu, ktorý je napadnutý dovolaním, ale proti predchádzajúcemu právoplatnému uzneseniu, vo vzťahu ku ktorému dovolanie ani nie je prípustné;
- námietku hodnotenia dôkazov vykonaných súdmi nižšieho stupňa týkajúcu sa porušenia povinností žalobcu konať s odbornou starostlivosťou, ako aj nedostatočné vysporiadanie sa s uplatnenými odvolacími dôvodmi odvolacím súdom nepovažoval za dôvodnú, pretože odôvodnenie napadnutého rozhodnutia podľa najvyššieho súdu spĺňa náležitosti vyplývajúce z § 393 ods. 2 v spojení s § 220 ods. 2 CSP;
- námietku neaplikovania právnych predpisov týkajúcich sa povinnosti veriteľa skúmať bonitu sťažovateľky ako spotrebiteľa považoval za irelevantnú, pretože prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezakladá to, že napadnuté rozhodnutie spočívalo na nesprávnom právnom posúdení veci.

13. Podľa najvyššieho súdu je potrebné rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných

prostriedkov za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd.

14. Zúčastnená osoba možnosť vyjadriť sa k podanej ústavnej sťažnosti nevyužila. Rovnako sťažovateľka nevyužila možnosť podania repliky vo vzťahu k doručenému vyjadreniu najvyššieho súdu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

15. Argumentácia sťažovateľky sa v priebehu konania pred všeobecnými súdmi niesla v dvoch základných líniách: (a) v prvom rade sťažovateľka namietala nezákonné novoty vo všetkých ďalších konaniach nasledujúcich po prvom rozhodnutí okresného súdu a (b) v druhom rade namietala (ne)posúdenie povinnosti žalobcu konať s odbornou starostlivosťou zo strany všeobecných súdov (vrátane najvyššieho súdu).

IV.1. Nezákonné novoty v prvom odvolacom konaní a neskorších konaniach všeobecných súdov:

16. Sťažovateľka najvyššiemu súdu vyčíta odmietnutie poskytnutia súdnej ochrany, keď ten argumentáciu sťažovateľky odmietol s tým, že nesmeruje proti napadnutému rozsudku odvolacieho súdu, ale proti právoplatnému uzneseniu krajského súdu, ktoré dovolaním napadnutému rozsudku v konaní predchádzalo.

17. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti opakovane vyslovil, že aj kasačné rozhodnutie všeobecného súdu môže byť principiálne spôsobilé porušiť základné právo účastníka konania. Ide najmä o prípady, keď všeobecný súd vyrieši s konečnou platnosťou otázku, ktorá je spôsobilá zásadným spôsobom ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok (II. ÚS 344/2019). V skutočnosti z tohto právneho názoru vychádza aj rozhodnutie ústavného súdu, na ktoré sťažovateľka poukazuje v podanej ústavnej sťažnosti (I. ÚS 516/2023). Napriek tomu, že ústavná sťažnosť bola v dotknutej veci odmietnutá, ústavný súd sa ňou meritórne zaoberal (hoci ju neprijal na ďalšie konanie). Nebola tak odmietnutá preto, lebo išlo o kasačné rozhodnutie, ale preto, lebo „... krajský súd postupoval v medziach svojej právomoci, pričom sa nedopustil takého výkladu a aplikácie príslušnej zákonnej právnej úpravy (Civilného sporového poriadku, zákona o bankách, resp. zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), ktorými by poprel ich účel a význam...“. Z uvedeného vyplýva, že aj vo vzťahu ku kasačnému rozhodnutiu je prípustná ústavná sťažnosť (za podmienok už uvedených, napríklad II. ÚS 344/2019) a nesprávny je preto záver sťažovateľky, že zrušujúce uznesenie krajského súdu je nepreskúmateľné zo strany ústavného súdu, ako aj zo strany najvyššieho súdu a krajský súd má „... neobmedzenú moc a vo svojom zrušujúcom uznesení môže uviesť de facto čokoľvek, nakoľko nejde o konečné rozhodnutie...“.

18. Ústavný súd ďalej vyhodnocoval, či krajský súd v prvom odvolacom rozhodnutí vyslovil právny názor, ktorým bol neskôr okresný súd viazaný (a preto mu v neskoršom odvolacom konaní *de facto* nebolo možné vytknúť, že sa takým názorom riadil), alebo mu bol vytknutý procesný postup (napríklad nedostatočné vysporiadanie sa s určitou okolnosťou) a po vrátení veci tak bolo

možné namietať doplnené odôvodnenie vo vzťahu k určitej okolnosti. Ak totiž odvolací súd vytkol okresnému súdu len absenciu odôvodnenia určitej (pre vec podstatnej okolnosti), potom okresný súd pri jej posúdení nebol ničím viazaný a samotné právne posúdenie tak bolo možné namietať.

19. Z dotknutého odvolacieho rozhodnutia vyplýva, že krajský súd okresnému súdu vytkol to, že pri zamietnutí žaloby neprihliadol na obsah zmluvy (ktorú mal okresný súd k dispozícii) a pri zodpovedaní otázky, či žalobca preukázal poskytnutie úveru sťažovateľke, sa mal vysporiadať aj s okolnosťami tam uvedenými. V ďalšom postupe teda mohla sťažovateľka namietať, akým spôsobom sa s touto výčitkou okresný súd vysporiadal. Z obsahu ďalších podaní sťažovateľky vyplýva, že nenamietala samotný záver súdov, že úver bol poskytnutý na účely refinancovania predchádzajúcich úverov alebo záväzkov v iných inštitúciách. Jej argumentácia smerovala k tomu, že údaje obsiahnuté v zmluve nebolo možné v konaní použiť, pretože neboli žalobcom tvrdené (súd na nich nemal prihliadať). Takýto záver je podľa ústavného súdu zjavne nesprávnym výkladom procesných ustanovení, ktorému z pohľadu ochrany základných práv a slobôd nemožno dať za pravdu.

20. Ústavný súd považoval za preukázané, že úverová zmluva bola žalobcom predložená ešte ako príloha návrhu na vydanie platobného rozkazu v upomínacom konaní – bola teda žalobcom tvrdená a všetky údaje z nej vyplývajúce bolo možné v priebehu konania využiť na zistenie skutkového stavu. Argumentácia sťažovateľky by znamenala, že žalobca bol povinný poukazať na každé jedno ustanovenie úverovej zmluvy, aby bolo možné konštatovať, že splnil povinnosť tvrdenia, čo je absurdné. Pokiaľ úverovú zmluvu v konaní predložil včas (čo zostalo nesporné), potom povinnosť tvrdenia žalobca splnil, pokiaľ ide o podmienky uvedené v úverovej zmluve, a bolo možné z tejto zmluvy vychádzať.

21. Ústavný súd si navyše dovoľuje poukázať na to, že právna úprava Civilného sporového poriadku oproti pôvodnej úprave obsiahnutej v Občianskom súdnom poriadku neznamena návrat k čisto formálnemu civilnému procesu, kde je vylúčené, aby súd svojou aktivitou korigoval nedostatok procesnej aktivity strán sporu. V civilnom sporovom konaní hovoríme o tzv. materiálnom vedení sporu zo strany súdu, čo sa prejavuje napríklad v definovaní zásady spravodlivej a účinnej ochrany práv (čl. 2 CSP) či v zákaze zneužitia práva (čl. 5 CSP). V materiálnom zmysle je potom potrebné interpretovať aj ustanovenia o prostriedkoch procesného útoku, prostriedkoch procesnej obrany a koncentracii konania, v dôsledku čoho je možné konštatovať, že je v diskrečnej právomoci súdu korigovať alebo sankcionovať nedostatok procesnej aktivity strán sporu (porovnaj TOMAŠOVIČ, M. In: ŠTEVČEK, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 2. vydanie. Praha : C.H. Beck, 2022, s. 615 – 619.).

IV.2. K (ne)preskúmaniu povinnosti žalobcu konať s odbornou starostlivosťou:

22. Sťažovateľka v podanom dovolaní namietala, že napadnutý rozsudok krajského súdu je „totálne“ svojvoľný a arbitrárny, nemajúci absolútne žiadnu oporu v platnom právnom stave, a preto je nepreskúmateľný. Poukazuje pritom na to, že odvolací súd neaplikoval zákon o spotrebiteľských úveroch (konkrétne § 7 ods. 1 až 42 a § 11 ods. 2).

23. Najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí poukázal na to, že neaplikovanie právnych predpisov zo strany odvolacieho súdu nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, pretože

znamená, že rozhodnutie spočívalo na nesprávnych právnych záveroch (na nesprávnom právnom posúdení), čo by mohlo založiť prípustnosť dovolania len podľa § 421 CSP.

24. Podľa názoru ústavného súdu najvyšší súd nesprávne identifikoval podstatu tejto dovolacej námietky sťažovateľky. Možno totiž konštatovať, že odvolací súd sa vyjadril k povinnosti žalobcu konať s odbornou starostlivosťou (vo svojej podstate aplikoval zákon o spotrebiteľských úveroch), avšak sťažovateľka v podanom dovolaní namietala, že súd sa v rámci tohto posúdenia nevysporiadal so všetkými aspektmi právnej úpravy (preto namietala jej neaplikovanie), i. e. v podstate namietala nedostatočné odôvodnenie odvolacieho rozhodnutia. Následne tvrdila, že práve v dôsledku nedostatočného odôvodnenia je celé rozhodnutie zmätočné, pretože nedôsledný prieskum podľa sťažovateľky nemôže viesť k správnym záverom. V tomto zmysle celkom zrejme ide o namietanie vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP a argument najvyššieho súdu bol preto nesprávny.

25. V nadväznosti na toto konštatovanie bolo potrebné predovšetkým vyhodnotiť, či najvyšší súd preskúmal napadnuté odvolacie rozhodnutie z pohľadu namietaného nedostatočného odôvodnenia, a ak áno, či je odôvodnenie najvyššieho súdu v tomto smere z ústavnoprávneho hľadiska akceptovateľné. Ak sa k argumentácii sťažovateľky najvyšší súd vyjadril, potom je nesprávnosť jeho argumentácie vo vzťahu k podaniu dovolania podľa § 421 CSP v podstate bezpredmetná. Ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd sa k námietke nedostatočného odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajského súdu vyjadril (bod 16 dovolacieho rozhodnutia), otázne tak zostalo, či je toto odôvodnenie postačujúce, a teda akceptovateľné.

26. Z podaného dovolania vyplýva, že sťažovateľka (okrem iného) poukazovala na absenciu odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vo vzťahu k § 7 ods. 24 zákona o spotrebiteľských úveroch – teda vo vzťahu k otázke, či *„... výška spotrebiteľského úveru výrazne neprevyšuje súčet zostávajúcich výšok refinancovaných úverov, resp. či ide o spotrebiteľský úver, ktorého výška je určená vopred bez aktívnej účasti spotrebiteľa a na základe historických údajov o finančnej situácii spotrebiteľa získaných z interných zdrojov veriteľa o platobných operáciách, ktoré je možné doplniť o ďalšie informácie z interných zdrojov alebo externých zdrojov.“* Len na základe takého posúdenia totiž podľa sťažovateľky bolo možné potom ustáliť, či je vo veci potrebné aplikovať § 7 ods. 19 až 23 zákona o spotrebiteľských úveroch. Strohé konštatovanie najvyššieho súdu, že odvolací súd *„... považoval za správny i záver súdu prvej inštancie v prípade skúmania, či žalobca pri posudzovaní schopnosti žalovanej splácať úver postupoval s odbornou starostlivosťou, keď vychádzajúc z predložených listín (z interného dokumentu o skúmaní bonity, úverovej správy z registrov dlžníkov a z výpisu z bežného účtu) považoval skúmanie bonity žalovanej za dostatočné“*, je aj podľa ústavného súdu zjavne nepostačujúce, pretože žiadnym spôsobom nereaguje na konkrétnu a pre vec podstatnú argumentáciu sťažovateľky. (Ne)aplikácia § 7 ods. 24 zákona o spotrebiteľských úveroch je totiž kľúčová pre posúdenie toho, či a akým spôsobom mal veriteľ skúmať úverovú bonitu sťažovateľky pri poskytovaní úveru. Ak z rozhodnutí súdov nižšieho stupňa nevyplýva, či sa toto ustanovenie aplikovalo, potom je akékoľvek ďalšie posúdenie súdov v podstate nepreskúmateľné. Najvyšší súd bol preto povinný sa k tejto argumentácii sťažovateľky vyjadriť. Platí, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale je povinný dať odpovede na tie otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam (I. ÚS 241/07). V okolnostiach posudzovanej veci bol nevyhnutný komplexnejší pohľad.

27. Povinnosť posúdiť úverovú bonitu spotrebiteľa je v našom právnom poriadku zakotvená v § 7 zákona o spotrebiteľských úveroch, pričom ide o transpozíciu čl. 8 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (ďalej len „smernica“). Podľa tohto ustanovenia je veriteľ pred uzavretím zmluvy o spotrebiteľskom úvere alebo pred zmenou tejto zmluvy spočívajúcej v navýšení spotrebiteľského úveru povinný posúdiť s odbornou starostlivosťou schopnosť spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver, pričom berie do úvahy najmä dobu, na ktorú sa poskytuje spotrebiteľský úver, výšku spotrebiteľského úveru, príjem spotrebiteľa a prípadne aj účel spotrebiteľského úveru.

28. Zákonodarca zdôraznil, že dôkazné bremeno pri overení toho, či si veriteľ splnil túto zákonnú povinnosť, je na strane veriteľa [pozri § 7 ods. 16 písm. b) za bodkočiarkou zákona o spotrebiteľských úveroch]. Splnenie tejto povinnosti je však potrebné vnímať vo všetkých aspektoch súvisiacich s poskytovaním úveru.

29. Povinnosť veriteľa posúdiť pred uzavretím zmluvy úverovú bonitu je pre spotrebiteľa nepochybne viac než podstatná, pretože chráni spotrebiteľa pred rizikami nadmerného zadĺženia a platobnej neschopnosti [pozri rozsudok Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) LCL Le Crédit Lyonnais SA proti Fesihovi Kalhanovi z 27. marca 2014, C-565/12, bod 42]. Súdny dvor citovanú smernicu vykladá tak, že „*existuje nezanedbateľné nebezpečenstvo, že sa spotrebiteľ najmä z dôvodu nevedomosti nebude dovoľávať právnej normy určenej na jeho ochranu (rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, bod 65, ako aj citovaná judikatúra)*“ (rozsudok Súdneho dvora OPR-Finance s.r.o. proti GK z 5. marca 2020, C-679/18, bod 22). Zjednodušene povedané, v mnohých prípadoch je dlžník len laik, ktorý má predstavu o tom, koľko si chce požičať, ale veriteľ je ten, kto má odborné skúsenosti a vedomosti, a vie preto vyhodnotiť aj to, koľko si klient požičať môže, aby to vedel splácať, a právny predpis k tomu v zásade normuje aj metodiku a nástroj na báze vstupných údajov pre konkrétny výpočet (§ 7 ods. 20 a 41 zákona o spotrebiteľských úveroch).

30. Práve s ohľadom na dôležitosť tejto povinnosti sú prísne aj sankcie, ktoré postihujú veriteľa, ktorý túto svoju povinnosť zanedbá (§ 11 ods. 2 zákona o spotrebiteľských úveroch) – v prípade porušenia povinnosti konať s odbornou starostlivosťou nie je veriteľ oprávnený vyžadovať jednorazové splatenie úveru a v prípade hrubého porušenia tejto povinnosti sa taký úver považuje za bezúročný a bezpoplatkový. Za hrubé porušenie povinnosti podľa § 7 ods. 1 zákona o spotrebiteľských úveroch sa považuje posudzovanie schopnosti splácať úver veriteľom bez akýchkoľvek údajov o príjmoch, výdavkoch a rodinnom stave spotrebiteľa alebo bez prihladenia na údaje z príslušnej databázy alebo registra na účely posudzovania schopnosti veriteľa splácať spotrebiteľský úver. Za hrubé porušenie povinnosti podľa § 7 ods. 1 zákona o spotrebiteľských úveroch sa považuje aj porušenie § 7 ods. 19 až 42 zákona o spotrebiteľských úveroch.

31. Podľa § 7 ods. 17 písm. b) zákona o spotrebiteľských úveroch sa vynaložením odbornej starostlivosti rozumie, že veriteľ posúdi schopnosť spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver s ohľadom na získané informácie o spotrebiteľovi.

32. Mohlo by sa teda zdať, že postačuje, ak veriteľ preukáže, že nahliadol do príslušných registrov a vyžiadal si od spotrebiteľa a ďalších orgánov príslušné podklady. Je ale zrejmé, že na to, aby bolo možné hovoriť o odbornej starostlivosti, je potrebné preukázať aj odbornosť samu – teda preukázať

aj to, že bola platobná schopnosť posúdená správne (boli vyhodnotené všetky údaje a správnym spôsobom bolo na nich prihliadnuté). Zhromaždenie podkladov bez ich správneho a odborného posúdenia by totiž nenaplnilo cieľ, ktorý zavedenie takej povinnosti veriteľa sledovalo – chrániť spotrebiteľa pred nadmernou zadlženosťou a platobnou neschopnosťou.

33. Napokon je tu tretí aspekt procesu poskytovania úveru, na ktorý je súd povinný prihliadať na účely posúdenia, či veriteľ konal s odbornou starostlivosťou, a to či na základe odborného posúdenia mal byť úver poskytnutý. Napriek prieskumu zo strany veriteľa sa môže stať (a je zrejme, že sa aj stáva), že dlžník úver splácať nebude. V takom prípade je potrebné vyhodnotiť, či sa tejto situácii nedalo predísť jednoducho tým, že by veriteľ úver nebol poskytol. Ak totiž veriteľ klientovi úver neposkytne, klient síce finančné prostriedky nezíska, ale ani nič nestratí. V prípade omeškania so splátkami, naopak, nielenže musí poskytnuté prostriedky vrátiť, ale suma sa (často výrazne) navyšuje o úroky, zmluvné pokuty a ďalšie poplatky, na ktoré má veriteľ nárok (ak ho má). Aj na platobnej neschopnosti dlžníkov teda môže veriteľ „zarobiť“, a preto je potrebné vyhodnocovať, či platobnú schopnosť dlžníka mohol už pri poskytovaní úveru racionálne predpokladať alebo nie – jednoducho povedané, či neposkytol úver napriek tomu, že bolo už na začiatku zrejme, že ho dlžník nebude vedieť splácať.

34. Uvedené platí napriek tomu, že tieto aspekty poskytovania úveru nevyplývajú z doslovného znenia § 7 ods. 17 písm. b) zákona o spotrebiteľských úveroch. Jednak je potrebné vziať do úvahy slovíčko „najmä“ v § 7 ods. 17 zákona o spotrebiteľských úveroch a jednak je potrebné prihliadať na účel a cieľ čl. 8 smernice, ktorým je nielen ochrana samotného spotrebiteľa, ale aj posilnenie zodpovednosti veriteľa a zabránenie poskytnutiu nebonitného spotrebiteľského úveru (rozsudok Súdneho dvora CA Consumer Finance z 18. decembra 2014, C-449/13, bod 43; zvýraznenie pridané ústavným súdom, pozn.).

35. Podľa bodu 26 odôvodnenia smernice by členské štáty mali prijať vhodné opatrenia na podporu zodpovedných postupov počas všetkých fáz úverového vzťahu, berúc do úvahy osobitný charakter svojho trhu s úvermi, „... *Najmä na rozvíjajúcom sa trhu s úvermi je dôležité, aby veritelia neposkytovali úvery nezodpovedne alebo bez predchádzajúceho posúdenia úverovej bonity a aby členské štáty vykonávali potrebný dohľad na vyvarovanie sa takémuto správaniu a aby stanovili potrebné opatrenia na sankcionovanie veriteľov v takýchto prípadoch.*“.

36. Povinnosť posúdiť úverovú bonitu klienta (akokoľvek správne) by nedávala zmysel, ak by mohol veriteľ poskytovať úvery aj napriek negatívnym výsledkom posúdenia bonity klienta – posúdenie sa predsa vykonáva preto, aby sa zamedzilo poskytovaniu úverov nebonitným klientom.

37. Podľa čl. 23 smernice sú členské štáty povinné stanoviť pravidlá o sankciách za porušenie vnútroštátnych ustanovení prijatých na základe smernice a sú povinné prijať všetky potrebné opatrenia, aby zabezpečili ich vykonávanie. Ustanovené sankcie pritom musia byť účinné, primerané a odrádzajúce. Taká sankcia, ktorá by veriteľovi hrozila len v prípade nenahliadnutia do príslušných registrov či v prípade úplnej ignorancie akýchkoľvek podkladov nevyhnutných na posúdenie úverovej bonity klienta, by bola zjavne v rozpore s účelom a cieľom smernice a nebolo by ju možné považovať ani za účinnú, ani za primeranú a ani za odrádzajúcu.

38. V štádiu súdneho konania sa dlžník nachádza opäť v pozícii toho slabšieho – dokonca aj právne zastúpený (pozri rozsudok Súdneho dvora Froukje Faber proti Autobedrijf Hazet Ochten BV

zo 4. júna 2015, C-497/13, bod 47). Práve s poukazom na znevýhodnené postavenie spotrebiteľa preto Súdny dvor zdôrazňuje povinnosť vnútroštátneho súdu skúmať *ex offo* porušenie niektorých ustanovení spotrebiteľského práva (napríklad rozsudok Súdneho dvora Radlinger a Radlingerová, už citovaný, bod 62). Tento prístup sa pritom neaplikuje len pri prieskume neprijateľnosti zmluvných podmienok, ale súd je povinný *ex offo* skúmať aj dodržanie povinnosti veriteľa konať s odbornou starostlivosťou pri prieskume úverovej bonity klienta [„... účinná ochrana spotrebiteľa by sa nedala dosiahnuť, keby vnútroštátny súd nebol povinný, hneď ako disponuje na tento účel potrebnými informáciami o právnych a skutkových okolnostiach, preskúmať *ex offo* dodržanie povinnosti veriteľa stanovenej v článku 8 uvedenej smernice (pozri analogicky rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, body 66 a 70).“ (rozsudok Súdneho dvora OPR-Finance s.r.o. proti GK, už citovaný, bod 23)].

39. Podľa čl. 288 tretieho odseku Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“) smernica zaväzuje všetky členské štáty, ktorým je určená, pokiaľ ide o výsledok, ktorý má byť dosiahnutý, pričom ponecháva vnútroštátnym orgánom právomoc, pokiaľ ide o formu a prostriedky. Platí, že smernica sama osebe nemôže zakladať povinnosti jednotlivcovi, takže sa na smernicu ako takú proti nemu nemožno odvolávať (rozsudok Súdneho dvora Dominguez z 24. januára 2012, C-282/10, bod 37). To však nemení nič na tom, že povinnosť členského štátu prijať všetky opatrenia potrebné na dosiahnutie výsledku stanoveneho smernicou je záväznou povinnosťou, ktorú stanovuje čl. 288 tretí odsek ZFEÚ a samotná smernica. Táto povinnosť prijať všetky všeobecné alebo osobitné opatrenia je záväzná pre všetky orgány členských štátov vrátane súdnych orgánov v rámci ich právomocí (rozsudok Súdneho dvora Commune de Mesquer z 24. júna 2008, C-188/07, bod 83). Povinnosť posúdiť *ex offo* dodržanie povinnosti veriteľa konať s odbornou starostlivosťou pri prieskume úverovej bonity klienta predstavuje procesnú požiadavku, ktorá neplatí pre jednotlivcov, ale pre súdne orgány (pozri analogicky rozsudok Súdneho dvora Kušionová z 10. septembra 2014, C-34/13, bod 67, ako aj rozsudok Finanmadrid EFC z 18. februára 2016, C-49/14, bod 35).

40. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora sú vnútroštátne súdy pri uplatňovaní vnútroštátneho práva povinné vykladať ho v čo najväčšej možnej miere s ohľadom na znenie a účel smernice tak, aby sa dosiahol ňou sledovaný výsledok, a takto konať v súlade s čl. 288 tretím odsekom ZFEÚ. Táto povinnosť konformného výkladu vnútroštátneho práva je totiž vnútorne spätá so systémom ZFEÚ, keďže umožňuje vnútroštátnym súdom v rámci ich právomocí zaistiť úplnú účinnosť práva únie pri rozhodovaní o sporoch, ktoré im boli predložené (rozsudok Súdneho dvora Dominguez, vyššie citovaný, bod 24).

41. Súd rozhodujúci vo veci je teda povinný (*ex offo*) sa vysporiadať so všetkými konkrétnymi okolnosťami prípadu a v rámci rozhodnutia spotrebiteľovi odôvodniť, prečo preskúmanie jeho bonity veriteľom bolo/nebolo v súlade nielen so slovenskými právnymi predpismi, ale aj normami európskeho práva. Ak vychádzame z myšlienky, že spotrebiteľ nedisponuje potrebnými znalosťami a skúsenosťami na posúdenie jeho možnosti a schopnosti splácať úver v čase jeho poskytnutia, potom nemožno očakávať ani to, že tieto skúsenosti zrazu nenadobudne v priebehu súdneho konania. Odôvodnenie preto musí zodpovedať tomuto základnému predpokladu – spotrebiteľ by mal z rozhodnutia pochopiť aspoň v základoch, čo a prečo veriteľ zisťoval, čo zistil, ako sa s tými skutočnosťami vysporiadal a napokon či to urobil správne, a preto mu mohol úver poskytnúť.

42. Je zrejmé, že najvyšší súd sa v napadnutom rozhodnutí nevysporiadal s tým, či takýto prieskum nižšie súdy v posudzovanej veci vykonali. Napadnutým uznesením najvyššieho súdu preto došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd s ohľadom na uvedené napadnuté uznesenie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúceho § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

43. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu, čo je potrebné aplikovať aj na reálne dotknutej veci v kontexte tohto nálezu.

44. Najvyšší súd je v rámci opätovného rozhodovania vo veci povinný preskúmať a riadne odôvodniť svoje rozhodnutie vo vzťahu k povinnosti nižších súdov odôvodniť nimi vykonaný *ex offico* prieskum splnenia povinnosti žalobcu zavíšenej nie nahliadaním do príslušnej databázy, ale zamedzením poskytnutia úveru sťažovateľke pre prípad jej nedostatočnej schopnosti úver splácať podľa čl. 8 smernice (rozsudok Súdneho dvora vo veci C-679/18, bod 20: „... *cieľom uvedenej povinnosti je v súlade s odôvodnením 26 tejto smernice posilniť zodpovednosť veriteľa a zabrániť poskytnutiu nebonitného spotrebiteľského úveru.*“; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-58/18, bod 40: „... *cieľom povinnosti ohodnotiť úverovú bonitu spotrebiteľa je posilniť zodpovednosť veriteľa a zabrániť poskytnutiu nebonitného spotrebiteľského úveru.*“; zvýraznenie pridané ústavným súdom, pozn.).

45. Podľa názoru ústavného súdu je ochrana základných práv sťažovateľky účinne poskytnutá tým, že ústavný súd konštatoval ich porušenie, zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie s formulovaním záväzného právneho názoru. Z uvedeného dôvodu ústavný súd požadované finančné zadosťučinenie nepriznal (bod 4 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

46. V súlade s § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal ústavný súd podľa výsledku konania sťažovateľke nárok na náhradu trov konania pozostávajúcich z trov právneho zastúpenia (bod 3 výroku nálezu).

47. Pri výpočte náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 predstavuje v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky sumu 343,25 eur a náhrada hotových výdavkov za každý úkon právnej služby podľa § 16 ods. 3 predstavuje sumu 13,73 eur. Trovy konania sťažovateľky pozostávajú z tarifnej odmeny právneho zástupcu sťažovateľky za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu), ktoré boli všetky uskutočnené v roku 2024 spolu vo výške 686,50 eur (2 x 343,25 eur), a z nároku na náhradu hotových výdavkov právneho zástupcu

v sume 27,46 eur (2 x 13,73 eur). Sťažovateľke tak bola priznaná náhrada trov konania spolu vo výške 713,96 eur.

48. Ústavný súd vypočítanú náhradu trov sťažovateľky zvýšil podľa § 18 ods. 3 vyhlášky o daň z pridanej hodnoty, pretože právny zástupca sťažovateľky je platiteľom tejto nepriamej dane. Pri určení výšky jej sadzby postupoval podľa § 27 ods. 5 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o DPH“), v zmysle ktorého sa pri zmene sadzby dane použije pri každom vzniku daňovej povinnosti sadzba dane platná v deň vzniku daňovej povinnosti. Keďže daňová povinnosť právnenému zástupcovi sťažovateľky vznikla dňom dodania služby (§ 19 ods. 2 zákona o DPH), pri úkonoch právnej služby realizovaných a vyúčtovaných do 31. decembra 2024 použil ústavný súd sadzbu dane z pridanej hodnoty vo výške 20 %.

49. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. februára 2025

Luboš Szigeti
predseda senátu